

Állt már Palatium körül a fal, épültek már a házak, de lakója csak kevésnek volt. A pásztorok, akik Romulust és Remust követték, nem voltak elegendően ahhoz, hogy megtöltsék az új várost. Romulus, Róma alapítója és királya, hogy alattvalói számát szaporítsa, hírnökök útján a szomszédos területeken, városokban és falvakban tudtára adta a lakosoknak, hogy *asylumot*, vagyis menedéket nyújt az ártatlanul üldözötteknek, a rabszolgáknak, akik uruk embertelen bánásmódja elől menekülnek, és mindenkinek, aki akár kalandvágyból, akár valamely más okból új hazát keres. Egy tölgyfaligetet jelölt ki *asylum* céljára a *Capitolium* oldalán. Jöttek is az emberek mindenfelől. Nem volt különbség, hogy szolgál-e vagy szabadrendű valaki, bűnös vagy ártatlan - itt menedéket talált. Róma megtelt lakosokkal. A királynak most már gondja volt arra, hogy törvényekkel szabályozza a város életét. Ezek a törvények elsősorban az istenek tiszteletére és a közbiztonságra, az élet és vagyon megbecsülésére vonatkoztak. Maga Romulus, hogy hatalmának külső jelekkel is bizonyosságát adja, bíborszínű *tógát* viselt, kezében elefántcsont pálcá. Tizenkét testőr vette körül. *Lictor*oknak hívták őket, bal vállukon piros borszíjjal átkötött vesszőnyalábot hordtak, amely bárdot fogott körül. Ez azt jelentette, hogy a király élet-halál ura. Külön jele volt hatalmának, hogy a városban csak neki volt szabad kocsit használni. És ahogy a durva erkölcsöket így megfékezte, a lakosság bizalmát azzal nyerte meg, hogy száz kiválasztott férfiút, az idősebbek és tapasztaltabbak közül, tanácsadó testületbe, a *senátus*ba, (szóról szóra: öregek tanácsa) hívott össze. Ezek voltak az atyák, a *patres*, és utódaik a *patriciusok*. Így fejlődött, erősödött Róma. Már volt annyira erős, hogy bármelyik szomszédjával megmérkőzhetett volna, ha erre sor kerül, de volt egy nagy hiányossága: nem voltak asszonyai. Az *asylumot* csak férfiak keresték fel, annak idején a pásztorok is jórészt fiatalon, feleség nélkül követték Romulust és Remust. Márpedig asszony nélkül szomorú az élet. Az épülő város zajába nem vegyültek üde gyermekhangok. Általános volt a panasz, és hogy a panasz lázadásná ne fajuljon, Romulus összehívta az atyákat.

- Határozatok, mitévők legyünk!

Az atyák elhatározták, hogy követeket küldenek a szomszéd népekhez. Kössenek velük szövetséget, és leányaikat adják feleségül a rómaiakhoz. A követek el is mentek, mindegyik a számára kijelölt helyre. Ekképpen beszéltek:

- Ne nézzetek le bennünket, mert városunkat jóformán a semmiből teremtettük. Mutassatok nekünk bármit is, ami nem kicsiből lett! Még a legjobb és legnagyobb Jupiter szent tölgyfája is kicsiny magból eredt. Ilyen a városok sorsa is. Ha azután valamely városnak megvan hozzá a képessége és ereje, idővel hatalmas lesz, és nagy nevet vív ki magának, ha az istenek is úgy akarják. Azt pedig senki közületek nem tagadhatja, hogy Rómát kezdettől fogva segítették az istenek, és népében elegendő erő van. Ha pedig így áll a dolog, gondoljátok meg: ti is emberek vagytok, mi is azok vagyunk, ne vonakodjatok hát kérésünket teljesíteni, kössetek velünk szövetséget, és engedjétek elvegyülni a ti fajtátokat a mi fajtánkkal.

De a követeket sehol sem hallgatták jó szívről. Lenézték őket, megvetették Rómát. Nem sokra becsülték azt a várost, amely *asylum* útján, mindenféle gyűlévész nép odcadszólása folytán lett naggyá.

- Koldus népség - mondogatták egymás közt -, nem hisszük mi azt, hogy Mars volt királyuk apja. Istállóban laknak, földjük is alig van, meg ami van is, műveletlenül hagyják. Nem érdemes ezekkel szövetségre lépni.

Ezt félre nem érthető módon meg is mondták a követeknek. Aztán még gúnyolódva hozzátették:

- Nyissatok a nők számára, is *asylumot*! Mert másképp bajosan kaptok feleséget, és különben is tihozzátok ez lenne a legméltóbb házasságkötés!

A követek csüggedten tértek vissza Rómába. Róma népe, különösen az ifjabbak felháborodva hallgatták a követek szinte szó szerint egyező jelentését. Romulus homloka elborult, szeméből haragos villámok cikáztak, de uralkodott magán, és csak ennyit mondott:

- Akkor majd nem követek útján, hanem másképp tárgyalunk velük!

Nem mutatott haragot, ellenkezőleg: meghívta azokat a városokat és népeket, ahol követei jártak, az ünnepi játékokra, melyeket Neptunus isten tiszteletére készült rendezni. Fényes ünnepséget ígért, ezzel akarta bizonyítani, hogy egyáltalán nem olyan jöttment nép a római, mint ahogy azt a szomszédok vélik. Nagy buzgalommal fogott hozzá, hogy a játékokat előkészítse az ünnepre, melyet Rómában *Consualianak* hívtak. Gondoskodott arról is, hogy a fényes előkészületekről, az ünnepen lejátszódó nagy kocsiversenyről a fitymáló szomszédok értesüljenek, hadd eméssze őket a kíváncsiság. Volt is sürgés-forgás Rómában olyan, amilyent ez a föld még sosem látott. Mire az ünnepség érkezett, csak úgy tolongott Rómában a

sok idegen. Különösen sokan jöttek a közeli városokból, *Caeninából*, *Crustumeriumból* meg *Antemnaeből*. De még többen, szinte valamennyien eljöttek a szabinok. Ezek elhozták feleségüket, fiaikat és leányaikat is. Romulus parancsára a rómaiak barátságosan fogadták a vendégeket. Meghívták őket házaikba, megvendégelték őket, majd körülvezették a városban, megmutogatták nekik a falakat, a tömördek új házat; azok meg nem győztek csodálkozni, hogy mindez hogyan jöhetett létre ily rövid idő alatt. Lám, mégsem istállóban laknak... A kitűzött napon valamennyien elmentek a cirkuszba, az ünnepi játékok megtekintésére. (A cirkusz abban az időben komoly versenyek és izgalmas harci játékok színtere volt.) Előbb áldozatot mutattak be Neptunusnak - noha ő a tengerek istene volt, az állatok közül a lovat kedvelte leginkább, hiszen a tenger hullámai és a vadul vágató paripák között nagy a hasonlóság. Ezután megkezdődött a kocsiverseny. Olyan pompás, olyan izgalmas volt, hogy a vendégek se nem láttak, se nem hallottak, csak a forgatagos, száguldó versenyt nézték. Ekkor érkezett a pillanat, a cselekvés pillanata, amit Romulus jó előre kitervelt. Ott ült a főhelyen, a szenátus tagjaitól körülvéve. Biborszínű királyi palástját vállára vetette. A verseny legizgalmasabb pillanatában, mikor a kocsik már fordultak, és a cél felé közeledtek, Romulus hirtelen felállt, palástját levette, összehajította, majd ismét a nyakába borította. Ez volt a jeladás. Erre a beavatott ifjúság megrohanta a nézőteret. Mindegyikük megragadott, felkapott egy-egy vendég lányt, és kivitte magával. Iszonyú sikoltozás és rémület támadt. A játékok megszakadtak, az elrabolt leányok szülei átkozódva menekültek a cirkuszból, a városból, ahol ily durván megsértették a vendégbarátságot. Bosszút lihegve esküdöztek:

- Ezt megkeserültek! Az istenek haragja és népünk dühe lesújt rátok! Nincs kegyelem számotokra, ti meggyalázói az ünnepnek, meggyalázói a vendégbarátságoknak!

Az elrabolt nők talán még jobban kétségbe voltak esve. Jajgatásuk, siránkozásuk betöltötte a várost. Eleinte még bíztak benne, hogy szüleik majd segítségükre jönnek, kiszabadítják őket, de hogy ez egyre késett, hajukat kibontva, ruhájukat megtépve siratták sorsukat. Romulus végigjárta a várost, betért minden házba, ahol szabin hajadont őriztek, és mindegyikhez volt néhány nyájas szava:

- Nézd, lányom, ne minket vádolj, hogy ez megtörtént. Apáitok fennhézása okozta, hogy így kellett cselekednünk. Ha ők nem utasítják vissza a mi házassági ajánlatunkat, sohasem vetemedtünk volna arra, hogy titeket elraboljunk. Nekünk fáj legjobban, hogy így kellett cselekednünk. De ha már így történt, nyugodjatok meg. Az én derék vitézeim feleségül vesznek benneteket, és meglátjátok, boldogok lesztek velük. Ők mindent el fognak követni, hogy ne érezzétek az elveszett otthon hiányát, nemcsak férjeitek, hanem apáitok is lesznek.

A király szavai némileg megnyugtatták az elrabolt nőket, de azért még hosszú idő kellett, míg egészen beletörődtek sorsukba. De ez is bekövetkezett. A római ifjak - most már férfiek - szerelemmel és szeretettel magukhoz édesgették őket. Így tett maga Romulus is, akinek szintén egy elrabolt szabin nő, Hersilia lett a felesége. A szabin nők tehát megbékéltek, boldogok voltak. De nem így a szülei! Gyászruhát öltöttek, jajveszékélésük és panaszuk nem ért véget. Mindenfelől Titus Tatiushoz, *Cures* szabin város királyához fordultak panaszukkal:

- Kérünk, könyörgünk, vezess bennünket a rómaiak ellen, akik megsértették a szent vendégbarátságot! A te vezetésed alatt bizonyára sikerül majd megtorolni vakmerő és istentelen tettüket.

Titus Tatiusz neve ezen a vidéken mindenekelőtt tisztelt és megbecsült volt, mert bölcsen és bátran kormányozta városát. Hanem Caenina, *Crustumeri*um és *Antemnae* lakói, akiknek lányai közül szintén sokat elraboltak, úgy találták, hogy Tatiusz és szabinjai túlságosan soká készülődnek. Szövetkeztek tehát hárman, hogy együtt álljanak bosszút Rómán. Meg is indultak, betörték a római földre, de Romulus, aki ekkor már megszervezte seregét, és felállította *legióját*, könnyűszerrel leverte őket. Sőt Caenina királyát, Acront párviadalban legyőzte, és tetemét - a kor szokása szerint - megfosztotta fegyvereitől. Miután győztes seregét Rómába visszavezette, egy állványt - latinul *ferculumot* - készített, melyre felaggatta a megölt király fegyvereit. Ezt a *Capitoliumon*, ahol Jupiter szent tölgyfája állott, elhelyezte a fa alá, és így imádkozott:

- Jupiter Feretrius - mert mostantól fogva így nevezlek téged a *ferculumról* -, neked adom ezeket a fegyvereket, és egyúttal templomot ajánlok fel neked ezen a helyen. Legyen ez a templom gyűjtőhelye azoknak a fegyvereknek, melyeket az én példámra utódaim az elejtett ellenséges királyoktól és hadvezérektől zsákmányolnak.

Az istenek királya mennydörgéssel és villámlással kedvező jelet adott. Ezután felépült Jupiter Feretrius temploma, melyet elsőnek szenteltek fel az új városban. A római nép történetében mindössze még kétszer fordult elő, hogy királytól zsákmányolt fegyvert függesztettek itt fel. Mikor Romulus Caeninát, Antennaet és Crustumeriumot bevette, és diadallal tért vissza Rómába, felesége, Hersilia ily szavakkal fordult hozzá:

- Kérlek, királyi férjem, kíméld az ezen városokból származó nők szüleit. Részesítsd őket bocsánatban, és fogadd be városodba. Hidd el, az egyetértés többször használ a gyűlöletnél.

Romulus szívesen engedett a kérésnek. Kihirdette, hogy ha valaki az említett városok lakói közül át akar települni Rómába, szívesen látják. Sokan akadtak, különösen az elrabolt nők szülei között, akik bevándoroltak Rómába, másrészt voltak olyanok is, akik a király engedelmével Rómából a helyükbe mentek, főleg Crustumeriumba, melynek földje igen termékeny volt. Romulus győzelme azonban nem volt teljes. Hátravolt még a legveszélyesebb ellenfél: Titus Tatius. Őt már nem a vak bosszúvágy vezette, hanem jól megfontolt haditerv szerint járt el. Váratlanul, hadüzenet nélkül tört be Róma területére, és elsőnek a Capitolium dombon épült fellegrát akarta elfoglalni, hogy innen felülről támadhasson a városra. A város erősségének, a fellegrátnak volt egy vitéz parancsnoka: Spurius Tarpeius, és ennek volt egy szép leánya, akit római szokás szerint apjáról Tarpeianak neveztek. A leány egy alkalommal kiment a várból, hogy a domb oldalán fakadó forrásból az áldozáshoz friss vizet merítsen. A szabinok ekkor már napok óta hiába ostromolták a várat. Most éppen lopva, járatlan ösvényeken próbálták megközelíteni, amikor Tarpeival találkoztak. Elfogták, és királyuk elé vitték. Titus Tatius így szól hozzá:

- Nem érdemelsz kíméletet, mert annak a népnek vagy tagja, mely az én népem ellen gaz merényletet követett el. De én mégis megkegyelmezek neked, ha segítségemre léssz a vár elfoglalásában.

És mikor látta, hogy a lány még habozik, hozzátette:

- És azonkívül, hogy meghagyjuk életedet, még gazdag jutalomban is részesítünk. Mondd meg te magad, mit kívánsz!

- Azt adjátok nekem, amit bal karotokon viseltek - felelte Tarpeia. Látta ugyanis, hogy a szabin harcosok nehéz aranykarikákat hordanak a bal karjukon.

- Megkapod - mondta Titus Tatius.

Tarpeia erre az éj beálltával az őrizetlen ösvényeken becsempészte a szabinokat a várba. Ezek a mit sem sejtő és álomba merült rómaiakat lemészárolták, és urai lettek az egész város felett uralkodó magaslatnak.

- Most rajtatok a sor - állt elő Tarpeia -, adjátok meg a jutalmat, amit ígértetek.

- Jól van, gyere - mondták a szabinok -, hadd rójuk le hálánkat veled szemben!

És reá dobálva pajzsait, agyonzúzták a leányt. A szabinok ugyanis nemcsak az aranykarikákat, hanem pajzsukat is a bal karjukon viselték. Így bűnhődött az áruló, népének árulója. Halála után holttestét ledobták a vár meredek sziklafaláról, melyet azóta is Tarpeia sziklájának neveznek. Másnap a rómaiak megdöbbenve észlelték, hogy a Capitolium vára nem az övék, ott már a szabinok az urak. Romulus azonnal kirendelte légióját arra a síkságra, mely a Palatium és Capitolium dombjai között terül el. Állt már a légió dühös haraggal, harcra készen, de a szabinok nem mozdultak. Megvárták, míg a rómaiak türelmetlenségükben a Capitolium ellen indulnak. Csak akkor csaptak össze velük, a domb lejtős oldalán. A szabinokat Mettius Curtius, a rómaiakat Hostius Hostilius vezette. A terep rendkívül kedvezőtlen volt a rómaiak részére. Mert míg ellenségeik kényelmesen hajíthatták rájuk felülről dárdaikat, nekik a puszta előrehaladás is nagy fáradságukba került a meredek hegyoldalon. Sokan el is estek közülük. De vitéz vezérük, Hostius Hostilius újra meg újra harci kedvet öntött beléjük, maga is példát adva a bátorságra. Mindenütt ott termett, ahol szükség volt gyors cselekvésre. De egy dárda őt is elérte, és vérbe borulva elesett. A római csatársor azonnal megingott, és hátrálni kezdett a város kapuja felé. A menekülő tömeg Romulust is magával sodorta, és már-már attól kellett tartani, hogy a szabinok magát a várost is elfoglalják, amikor Romulus, fegyverét magasra emelve, Jupiterhez fohászzkodott:

- Jupiter atya! A te madaraid intétek engem arra, hogy itt a Palatiumon vessem meg a város alapját. Ezt meg is tettem. De a várat, melyhez árulás útján jutottak, a szabinok tartják megszállva, sőt már a síkságot is előzönlötték, és fegyverüket forgatva, a város kapuja felé közelednek. Kérlek téged, istenek és emberek királya, tartsd innét távol az ellenséget! Ne engedd, hogy városunkat elfoglalja! Vesd ki a rómaiak szívéből a rettegést, és állítsd meg ezt a rút futást! És én templomot ígérek neked, álljon majd ezen a helyen, és legyen bizonyága késő századoknak is, hogy a te segít-

séged mentette meg a várost. Legyen a templom Jupiter Statoré, a Megállító Jupiteré!

Ezután a menekülő katonák felé fordult, és mennydörgő hangon így kiáltott:

- A legjobb és legnagyobb Jupiter azt parancsolja, hogy itt megálljunk, és szálljunk szembe az ellenséggel!

És csodák csodája: a menekülő katonák mintha csakugyan Jupiter hangját hallották volna, megálltak, megfordultak, és Romulusszal az élen újra csatásorba álltak.

Éppen ideje volt. A szabinok vezére, Mettius Curtius, aki elsőnek ereszkedett le a fellegrátról, és aztán lóra ülve a síkságon üldözte az elmaradt rómaiakat, már a város kapuja felé közeledett, és hangos szóval így kiáltott a rómaiak felé:

- Hítségő vendéglátók, lám, legyőztünk benneteket! Nem is vagytok ti méltó ellenfeleink! Legalább most megtanultátok, hogy mennyire más nőket rabolni, mint férfiakkal harcolni!

Így dicsekedett. Felfuvalkodott hangjával teleharsogta az egész síkságot. Romulus katonái arcát szégyenpír borította el. Egynéhány ifjú nem tudta ezt tovább tűrni, és anélkül, hogy parancsot kaptak volna rá, a szabin vezér ellen indultak. Erre Mettius Curtius mivel egymaga volt visszafordult serege felé. A kis római csapat utána. Mettius Curtius lova azonban a harci zajtól megvadulva nem fogadott szót gazdájának, nem a szabinok felé vágatott, hanem egyenesen a mezőség közepén levő iszapos mocsár felé. Már el is tűnt az iszapban, és a szabinok már elveszettnek hitték vezérüket, amikor a ló újra felbukkant, és lovasával együtt partra ugrott. A szabinok üdrivalgással fogadták a vezér megmenekülését, és jó jelnek vették a további harcra. Mert most már mindkét fél készült a döntő ütközetre. A seregek felálltak egymással szemben, a vezérek buzdító szavakat intéztek katonáikhoz. És már várták a csatára hívó kürtjelet, amikor mindkét sereg figyelmét különös látvány kötötte le. A palatiumi kapun Hersilia vezetésével kitódultak az elrabolt szabin nők, sokan gyermeküket tartva karjukon, és a mezőség közepére, a két sereg közé siettek. Egyik oldalról apáikat, a másik oldalról férjeiket kezdték kérlelni:

- Ne szennyezzétek be magatok egymás vérével, mert átkozottak lesztek! Ne vétkeztek utódaitok ellen: gyermekeitek, unokáitok ezek! És ha mindenképpen vért akartok ontani, fordítsátok *miréánk* haragotokat, hiszen miattunk háborúskodtok, miattunk éri halálos csapás férjeinket meg apáinkat. Öljetek meg minket! Szívesebben elpusztulunk, mint hogy elvesztvén benneteket, özvegyekké vagy árvákká legyünk!

Az asszonyok szavait a gyermekek hangos szava kísérte, akik nagyapjuk nevét kiáltották, ahogy erre az anyjuk megtanította őket. Azután csend lett. A harcosok, akik még nemrég egymás vérére akarták ontani, most a szemüket körültekinték. Majd megindultak a szabinok, de most már fegyver nélkül, hogy lányaikat és unokáikat ölelhessék. Most már az öröm és békeség hangjai töltötték be a mezőt. A két király, Romulus és Titus Tatius is megindult egymás felé, hogy békét kössenek. De nemcsak békét kötöttek, hanem abban is megegyeztek, hogy a két népből egyet alkotnak, egyesítik királyságukat, és a két nép fővárosává Rómát teszik.

Így lett Róma még hatalmasabb. Hogy azonban a szabinok ne érezzék, hogy ők mégiscsak idegenek, a város polgárait ezentúl nem *cíviseknek*, hanem *quiriseknek* nevezték. Ez a szó pedig Cures, a szabinok régi fővárosa nevéből eredt.

Amilyen keserves volt a háborúskodás, olyan édes volt most a béke. És akik ezt megteremtették, a szabin nők, még kedvesebbek lettek férjeiknek. Romulus, aki a megnövekedett népet harminc új törzsré osztotta, ezeket a törzseket a nők nevére nevezte el. A csata emlékére pedig azt a tavat, amelybe Mettius Curtius majdnem beleveszett, *Curtius-tónak* nevezték el. Ettől fogva Titus Tatius haláláig két király uralkodott Rómában. A szabin király szintén Rómába tette székhelyét. De néhány esztendő múlva Romulus egyedül maradt a királyi trónon. Titus Tatius ugyanis egy alkalommal megsértette Lavinium követeit, mert eltúrta, hogy rokonai elkeressék őket, és mikor ezért panaszt tettek nála, a sérelmet nem orvosolta, hanem gőgösen így válaszolt:

- A rokonaim kedvesebbek nekem, mint a laviniumi követeik.

De mikor a latinok közös ünnepére az ősi latin városba, Laviniumba ment, hogy áldozatot mutasson be, maga lett az áldozat. A laviniumiak, nem feledkezve meg a követeiket ért sérelemlről, reá rohantak és felkoncolták. Romulust régi szövetség kötötte Laviniumhoz, és bár fájtalta királytársra halálát, mégis hű maradt a szövetséghez, mert egyrészt Titus Tatius maga volt az oka halálának, másrészt a békét többre tartotta a háborúnál. Ettől fogva még hosszú ideig uralkodott Róma alapítója és első királya.